

325. Ha meg-halok, 's lelnék 'Siromnak Halmára,  
 'S vigyáznak Szivemnek porrá vált Hamvára.  
 Közötte JO'SEF-nek találnak Nevére  
 Mert Szivem holton-is eszmél hivségére.  
 De ha valakinek volnék már terhére
330. Engedgyen, 's pihenjen: mert végére ére.

Közli: BOGNER MIHÁLY.

## NÉHÁNY SZÓ EGY DISSZERTÁCIÓRÓL.

A jelen iskolai év első felében egy 52 lapnyi doktori értekezés jelent meg Kunczer Gyula tollából *Hormayr és az egykorú magyar irodalom* cím alatt. Mennyi érdeme van a szerzőnek, tovább vitte-e és mennyivel a tudományt, azt nem kutatom — csak arra akarok rámutatni, ami az értekezésből nem az övé.

Pedig Kunczer nagy követeléssel lép föl. A maga fáradságos kutatásaival nemcsak Hormayr munkásságát állítja élesebb fénybe, hanem még Hormayr munkatársának, Mednyánszky Alajosnak irodalmi működését is. Íme a 18. l. harmadik bekezdésében ezt írja: «Hogy itt mely cikkeket írta Mednyánszky, pontosan meghatározni nem lehet, mert majdnem mindegyik névtelenül jelent meg . . .», majd a jegyzetben hozzáteszi: «Szinyei (!) József: Magyar írók élete és munkái c. művének adatai némi tekintetben javításra szorulnak. Így az 1820.-i kötet Maria, Königin von Ungarn c. cikkét nem Mednyánszky, hanem Mailáth gróf írta. Alá is van írva a neve. Ugyane kötet Janus Pannonius cikkének Teleki Ferenc gróf a szerzője. Ez kitűnik Mailáth Kazinczyhoz intézett leveléből (1820. febr. 1. Kaz. lev. XVII. k. 43. l.): In Hormayrs Taschenbuch ist der historische Kalender, Nádasdi, Burg Arva und Trenschin von Mednyánszky . . . Die Berzeviczis sind wahrscheinlich von Gregor Berzeviczy selbst. Ich bin in meinen Aufsätzen unterschrieben, Janus Pannonius ist von Franz Teleki.»

Lám a szorgalmas kutató még Kazinczy levelezését is végigbúvárolta! Dehogy tette! Ezt a megállapítást, még a hozzátartozó stíl-fűszert is, készen találta egy korábbi doktori értekezésben, Berthe Nándor *Báró Mednyánszky Alajosában* (49—50. l. jegyzet), ily módon: «Hogy mely cikkeket írta Mednyánszky, pontosan meghatározni itt sem lehet, mert majdnem mind névtelenül jelentek meg. Szinyei József Magyar írók élete és munkái VIII. k.-ben felsorolja ugyan e cikkeket, de adatai sok helyen tévesek. Pl. mindjárt az első évfolyamban felemlíti: Maria Königin von Ungarn, pedig e cikk szerzője gróf Mailáth, alá is van írva. Ugyane kötetben neki tulajdonítja Janus Pannoniust, ennek pedig gróf Teleki Ferenc a szerzője (l. gr. Mailáth J. levelét Kazinczyhoz 1820. febr. 1.: Kazinczy levelezése, kiadja Váczy János, 3822. sz. XVII. k. 43. l. In Hormayrs Taschenbuch ist der historische Kalender, Nádasdi, Burg Arva u. Trenschin von Mednyánszky. [Itt Berthe közli a közbeeső, Kunczer által kihagyott mondatot is!] . . . Die Berzeviczis sind wahrscheinlich von Gregor Berzeviczy selbst. Ich bin in meinen Aufsätzen unterschrieben, Janus Pannonius ist von Franz Teleki, . . .»

Kunczer nem hivatkozik e helyütt forrására, 's a hivatkozást annál bátrabban elhagyhatta, mert Berthe értekezése annak idején kéziratos alak-

ban került a budapesti egyetem bölcsészeti kara elé s nyomtatásban később sem jelent meg: <sup>1</sup> így Kunczernak nem kellett félnie, hogy pávatollait fölfödözik. Van ugyanis több ilyen ékessége — vagy harminc. Nincs terünk közölni őket, még jegyzéküket sem adhatom, csak egyre-kettőre utalok: Kunczer 30. l. 1. bekezdés = Berthe 74. l. 1. bekezdés; Kunczer 37. l. 1. bekezdés = Berthe 74. l. 2. bekezdés; Kunczer a 17. l. végén ezt írja: «Ezután következik azoknak a mondáknak, regéknek, legendáknak a közlése, amelyek az osztrák balladaköltészetre oly szembeütő hatást gyakoroltak». Berthe i. m. 43. lapján ezt így fogalmazta: «S következik azoknak a mondáknak, regéknek és legendáknak a közlése, amelyek az osztrák balladaköltészetre oly kiváló módon befolytak». És Kunczer egy mondat beiktatásával ugyanazokat a mondákat közli, amelyek Berthénél a 43—44. lapon jegyzetben olvashatók. A 40. lap második bekezdésében nyolc nyomtatott sorban adja Kunczer Berthe megállapításait (Berthénél 97. l. 1. bekezdéstől) minden utalás nélkül. — Kunczer dolgozata 47. lapján a 3. bekezdéstől 10 nyomtatott sorban adja újból szóról-szóra Berthe felfedezését Garay *Győri vaskakas 1598* című költeménye forrásairól is. Ez az adat úgy van beállítva, mintha önálló forráskutatás eredménye volna — pedig egyszerű átvétel! A forráskutatást Berthe sikeresen elvégezte!

Igen érdekes Kunczer értekezésében a 29. l. 3. bekezdése: «Ez áramlat kiinduló pontjául az 1746-iki évet tekintjük, mikor u. i. Schwandtner kiadta Anonymus krónikáját, mely innen kezdve állandóan foglalkoztatja történetíródalmunkat és szerzője nevének s korának ismeretlensége folytán megindítója lesz a magyar történeti kritikának.» Ez a mondat szóról-szóra egyezik Berthe 20. lapján levővel, a különbség csak az, hogy Kunczer «tekinthetjük»-öt ír, Berthe «lehetne tekinteni»-t, s Kunczer kihagyja a «megindítója» szó előtt a «valósággal» szót. A «kölcsonzés» kétségtelen, de még végzetesebben áruló az a hozzáfűzött jegyzet, melyben Kunczer az 1746-os Anonymus-kiadást jelöli meg eképen: «Scriptores rerum hungaricarum veteres. Kraus Pál. Bécs, 1746. J. Anonymi Belae regis *notorii* (sic!) Historia Hungarica de septem primis ducibus Hungariae.» Berthe kéziratában t. i. (20. lap 1. jegyzet) a *notarii* szó inkább *notorinak* olvasható. A tollhibát Kunczer nem javította ki, de hát nem tudhat mindenki latinul!

De Kunczer nem „homo unius libri”. Merít ő egyebünnen is, egészséges gyakorlati érzéssel: szintén nyomtatásban meg nem jelent forrásokból. Egy másik kéziratós doktori értekezésből, Flögl Celesta *Majláth János gróf mint német író* (1922, eredeti példánya a M. Irod. Int. könyvtárában X: 187), megállapításokat vesz át (Kunczer 22. l. 3. bekezdés = Flögl 42. l.; Kunczer 49. l. 3. bekezdés = Flögl 107. l.), némi kényelemszeretettel a szövegezést is, az idézeteket is. Harmadik forrása Hörváth János professzor egyetemi előadásai voltak. Ezeknek adatai összeállítása köszön sokat, kivált az utolsó fejezet anyagát illetően. Ezt a szolgálatot azonban óvakodik nyugtázní.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Eredeti példánya 1921-ből a Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárában (X: 12.).

<sup>2</sup> Említi ugyan Hörváth profeszor előadásait, de máshelyütt, s csak mint «a magyar irodalmi élet rajzáinál» használt forrására hivatkozik.

Kunczer a 41. lapon Arany egy mondatát idézi — persze ez az idézet is megtalálható Berthénél (135. l.), ugyanabban a gondolatkörben, mint Kunczernál: «Csupán Mednyánszkyból puskázok, s a főcselekménnyel — még pedig sajátosan fogva fel — már készen volnék». A disszertáns is «puskázott», s a disszertációval, mint főcselekvénnyel — még pedig sajátosan fogva fel — hamar készen is lett.

BELOHORSZKY FERENC.

### ARDAI JÓZSEF VERSEI.

Szigetvári Iván Gvadányi heliconi köréről írván azt állítja, hogy Arдай József ismeretlen az irodalomtörténetben (IK. 1917. 47—48. l.) Pedig épen 1917-ben említi néhány versét Harsányi István az EPhK. 1917. 594. lapján, számszerint hatot. De több is van. Molnár Borbála ugyanis a Barátságí vetélkedés (Kol. 1804.) 174. lapján így ír róla:

Kérlek Febus saját fia  
Nagyhírű Muzsád hárfáját  
Érettem megpendítéd  
Fényt kap hát ily fő Muzsától  
Muzsám erőtlén neme  
Koszorú gyanánt lész Neki  
Sipod nótája  
Híres muzsád Hárfája.

Az, akiről Molnár Borbála ily magasztaló hangon írt, néhány kéziratban maradt s szépen kidíszített költemény szerzője. E költeményeket a sárospataki főiskola könyvtári kéziratára örzi. Ezek a következők:

*Garas István és Szahmári Sára lakodalmára* (854/451) verseket írt s rá Stentzel Dániel leoninusokban felelt. Az ő (t. i. Stentzel) névnapjára írt jó versekért köztököt küld, gyémánt verseiért pedig szép verseket. Sürgette ígérete beváltására. Erre is verseket írt Stentzel.

*Wagner Mihály halálára* latinul írt vers. (1124/157—8).

*Anima loquitur.* 27 distichon. Ugyanezt rimes versben is (16×4 sorban) kidolgozta.

*Jantó Ferenc halálára* 1780. 2 hexam. sor. Chronostichon.

*A Szentgyörgyi János halálára.* 1783. 2 chronostichon s 16 distichon. Leoninus sorok.

*Lebó József halálára.* Vetélkedése a fürdést tiltó törvénnyel. 2 chronostichon s 26 leoninus.

*Csizi Dániel halálára.* 21 distichon (leoninus).

*Szentgyörgyi István halálára* 2 chronostichon s 44 distichon (leon.) Latin vers is van, 10 verspárban.

*Csemnitzky Zsigmond halálára.* 33 distichon leoninusban.

A Magy. Kurirban is olvasható egy vers (1792. 413) Arдай Józseftől *Halászi József és György Zsuzsánna házassága* alkalmából. Ugyanőt az ujhelyi Stentzel az író kompania tősgyökeres tagjának nevezi. 1792-ben három éves iskolai rector Ujhelyben.

GULYÁS JÓZSEF.